

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG'
 ENGEDELMÉVEL.

XXXXXXXXXX

Nro 44.

Költ Bétsben, Sz. Iván Havának (Júniusnak)
 3-dik napján 1796-dik Efstendőben.

Hadi Környüllállások.

Gróf *Wurmser*, *Kaiserslauternbe* szándékozott által-téetni a' maga fő-quártélyát, Máj. 26-dikánn.

Alsó-Saxóniának *Hildesheim* nevű Városából Máj. 22-dikénn: — „Hólnap fog itt tanatskozás tartatni, a' hadi neutralitás végett vonandó línea eránt, melly a' *Fulda* vizétől a' *Weser* vizéig fog nyúlni, 's magában foglallya: *Arensberget*; *Münstert*; *Faderbornt*; *Osnabrücket*; *Werdert*;

Z z

Corweyt; Schaumburgot; Oldenburgot;
's a' t.

Basíleából Máj. 20-dikán: — „Fr. Követ *Barthelémy Úr*, újra két Írását küldötte a' *Párisi Direktóriumnak* az ide való *Elöljárókhöz*. Eggyik Írásnak az a' summája: hogy mivel *Helvétziábann* olly Menedékhely engedődött a' Fr. Kiköltöztetteknek, a' honnan ezek sokképpen ostromlották el-hagyott Hazájokat: ez okon, kén-teleníttetik a' *Direktórium*, Fr. Ország' bátorsága végett egy Sereget gyűjteni özfize a' *Basíleai Kánton* széleinél. (Ugyan ezen intézete a' *Direktóriumnak*, tudtára adatott a' *Tigurumi (Zürichi) Kánton Elöljáróinak* is, olly meg-bíztatás mellett, hogy semmit se' félhet *Helvétzia*, az ő neutrálitássának, a' *Frantziák* részéről való megsértődésétől.) — A' másik Írásban fenyegető ki-fejezésekkel kívánnya a' *Direktórium*, hogy a' melly *Kántonok* meg nem esmérték még eddig a' *Frantzia Respublikát*: ne halasszák tovább annak meg-esmérését. “

„A' *Basíleai Kánton*' széleire való gyülekezéséről egy Fr. Seregnek, hírt vévén a' *Ts. K. Felső-Rajnai Sereg*' Vezére *Gróf Wurmser*: el nem mulatott írni több rendben a' *Basíleai Elöljárókhöz*, meg-intette Őket közelebb igen hathatósan, hogy mindjárt Ők is gyűjtsenek özfize fegyveres erőt, még pedig elégsé-

gest a' végre, hogy földjökön való általronthatása egy olly ellenségnek meg-gátoztassék, melly, a' tapasztalás szerént kész a' neutralitást meg-rontani abban a' szempillantásban, mellyben, a' szerentsének múlólag való kedvezéseiről mód nélkül sokat tartó reménységnek tsalárd képzelődéseitől el-ragadtatva, hasznát látja a' neutralitás meg-rontásának. A' tsemóját ezen intésnek azzal kötötte meg Gróf *Wurmsar*: hogy ha *Basilea*' Városának 's Megyájének Elöljárói el-múlatnak szükséges intézeteket tenni a' Frantziák ellen: fog Ő tenni. “

„Lett foganatja Gróf *Wurmsar*' ezenn Írásának: mert már ezen Város előtt kezd táborba szállani a' *Helvétziai* Katonaság. “

Brüsszelből Máj. 17-dikénn: — „A' *Luxemburg*-mellyéki erdőkbe ofzlott gyűlölőit a' Frantzia Igazgatásnak, még ekkoráig se' lehetett el-fogdosni. “

Olasz-Országból. —

A' *Codognó*-mellyéki véres ütközetben, mellyről a' múltt postánn emlékeztünk, el-esett Frantzia Ösztály-Generális *Laharpe* is, kinek halála — egy hitelesnek látszó Tudósítás szerént — magok a' Frantziák által történt: de nem készakartva. A' melly Frantziák t. i. agyon lötték ötet: a' körülötte állott Fr. Huszárokat, Uhlánusoknak vélték lenni, 's úgy adtak reájok tüzet.

Mediolánum Városa maga, tsak sántztal és magas köfállal van körül véve, melly fal minthogy sok kerteket is foglal magábann: harmadfél német mértföldet tesz a' kerülete. A' tulajdonképpen való Vár, melly kívül fekszik a' Városon jó erőss. Nem is adta vólt még e' meg magát 25-dik Májusbann is: ámbár egynehányszor próbáltak ellene szerentsét a' Frantziák, kik mind annyiszor vissza-vertettek a' benn lévő Ts. K. Katonaság által, mellynek számát kétezerre teszik a' magános Tudósítások.

A' *Pármai* Hertzegségnek, következendő feltételek alatt nyert a' Frantziáktól Fegyvernyugvást, az ott lévő *Spanyol* Követ: 1.) Fizessen a' *Pármai* Hertzegség a' Fr. Sereg Kasszájába, 5 napok alatt 5 száz ezer lívert, az ezen öt napokat fel-váltó tíz napok alatt pedig másfél milliót. A' fizetést akár maga tegye kész-pénzzül; akár *Génuában* tétesse valamelly gazdag Ház által. Adjon 1200 hámos lovakat, négy-száz Dragonyosok alá valókat, és száz paripákat, Fő-Tisztek alá valókat. Engedje meg, hogy az egész Hertzegségben tállatandó festett Képek közzül, hadd választhasson ki a' Fr. Fővezér magának húszat. Szállíttasson a' Hertzegség, tíz ezer mázsa búzát és öt ezer mázsa zabot a' *Tortonai* Magazínomokba, 's a' Fr. Fő Ha-

di Kommisszáriusnak adasson által ugyanannyi idő alatt kétszáz ökröt.

A' *Modenai Hertzegség*' mostani Kormányzója által *Placentziába* küldetett Gróf *di S. Romano*, beszélt a' Fegyvernyugvás eránt, mind a' Fr. Sereg' Fővezérével *Buonaparte* Generálissal; mind a' *Párisi Direktórium*' Biztosával *Salicetti*vel; de olly feleletet vett mind kettőtől, hogy Nékiek parantsolatjok vagyon úgy nézni a' *Modenai Hertzegséget*, mint elegendőes Státust, 's úgy bánni véle. Kérette továbbá a' nevezett Gróf: mennyin lehetne a' *Modenai Hertzegségnek* avagy tsak addig is meg-váltani, hogy elleiség módjára ne bánnyanak velek a' *Franziák*; míg válasz érkezik a' *Direktóriumtól Párisból*: 's azt a' választ kapta, hogy 12 millió lívert fizessen a' *Hertzegség*. A' *Deputátus*, tellyesíthetetlennek mondotta lenni ezen kívánságot, 's le-alkudta tsak hamar felénnyire a' 12 millió lívert: a' midőn *Buonaparte*, következő értelmű Írást adott által a' *Modenai Hertzegség*' Küldöttjének: „*Placentziában* lévő Fővezére a' *Frantzia Seregnek*, meg-szünteti a' hadat a' *Modenai Hertzegre* nézve (hogy ez, *Békességalku* végett, *Követet* küldhessen *Párisba*, következő feltételek alatt: 1.) 8 napok alatt hat millió lívert küldjön a' *Hertzeg*, a' *Fr. Seregnek* *Plá-*

centziai Kasszájába. 2.) Egy millió líverért ökröket, lovakat, és eleséget szállíttasson a' Fr. Seregnek. 3.) Hogy ezen feltételekre, meg-határozott feleletet adhasson a' Deputátus Úr: 48 órák engedődnek néki: ki is azonnal egy Kurírt indított *Modenába*, a' hol össze-gyűlvén a' Kormányfő, kéntelennek ítélte magát, a' feltételeknek el-fogadására, 's ebbéli maga meg-határozását, tudtára adta Gróf *d. Romanónak*.

A' *Szárdíniai* Király, meg-kötötte már a' keresett Békességet — *mint írják* — a' *Franziákkal*; de a' feltételek nem lettek még közönségesekké.

Bonónia (Bologna) Városábann is rendkívül való tanátskozást tartott a' Senátus Májusnak 10-dikén, melly tanátskozás után, *Malvasia* és *Caprara* Grófokat *Pistorini* Prókátorral egyetemben, *Placentziába* küldötte, a' Fr. Sereg' Fő-Kormányozójáho:.

Rómából ki-indult Máj. 9-dikénn Pápa Ö Sz. ge, a' maga Birodalmának déli széleire, hogy az ott lévő Mótárak kiszáraztatásának igen fáradságos és költséges munkáját meg-tekintse. El-menetelével meg-hagyta, hogy ha rosszabbra talál a' dolgok folyamata fordúl: tegye azt a' Státus - Tanáts, a' mi szükséges, de *Albani* Cárdirálisnak jelenléte, és meg-egy-

gyezése nélkül semmit se' végezzen. Azonban csak hamar egymást érték a' Kurírok, kik által *Bonónia*, *Ferrára*, 's *Urbano Vára*, kérdeztették: mi tévők légyenek, ha az Egyházi Birodalom' szélei felé nyomuló Frantziák oda találnak érni. A' Státus-Tanáts gyűlést tartván más nap, szükségesnek ítélte, utánna irni Ő Szentségének, 's meg-kérni, hogy térne vissza haladék nélkül, mivel a' Nép' vígasztalására 's meg-nyugtatására nem különben; valamint a' Státus-Tanáts Végzéseinek kormányozására is el-múlhatatlanul meg-kívántatnék a' jelenléte. Ő Szentsége mindjárt vissza-indította a' Kurírt olly válasszal, hogy a' Köz-kívánságnak el nem mulat késedelem nélkül eleget tenni. Eleget is tett: mert vissza-érkezett Máj. 12-dikénn, melly nap, mindjárt Státus-Tanáts tartott, 's Kurírok küldettettek a' széleken fekvő Erösségek' Kommendánsaihoz. Parantsolat küldetett, azoknak a' temérdek drágaságoknak egybe-rakása, és bátorságos helyre való szállítása eránt is, mellyek *Loretto* (*Laurettum*) Városába, az ott lévő Szent Hajlékot (*La Casa Santa*) látogatóknak gazdag ajándékaikból gyűlt össze.

(Loretto, negyed rész kis német mértföldnyire fekszik a' tenger-parttól; Rómától pedig, Észak és Napkelet között, 45 órányira.)

Rómából Máj. 20-dikánn: — „Tsász. Kir. Minister Cárdirális *Hertzan*, jobbats-

kánn érezvén magát: el indúla innen Szombaton *Triest* felé. “

„ El-útazott innen az Ánglus Királynak *Augustus* nevű Fia is *Nápolyba*. “

Spanyol- Országból —

A' Frantzia Követ, minekutánna pompás audientziánn lett vólna Ápr. 20-dikánn a' Királynál *Aranjuezben*: *Mádrítba* érkezett Máj. 10-dikénn, a' hol mindjárt egy hat lovas drága hintót, 's gazdag készülettű, 2 paripákat küldetett néki a' Király, a' *Békesség' Fejedelme* által ajándékban.

Ezen Országban, mind szárazon mind vizenn, egész folyamatban vagynak a' hadi-készületek.

Frantzia- Országból. —

A' *Páris* körül fekvő Katonaságnak meg-nyerésére, azt gondolták vólt ki az el nem sülhetett *Összeesküvés' Fejei*, hogy *Asszony-ruhába* öltöztetett *Férjfiak* által, *Polgári-koronákat* kell vitetni ki a' Katonáknak, a' *Tisztjeiket* le kell öldöztetni: a' *Közemberek* közzül pedig a' gyáváknak, szabad haza-menetelt kell ígérni; 's a' többeket, itatás, bujálkodtatás, *pasquillusok* és *Baboeuf' Újsága* által meg-lehet nyerni.

A' *Tuilleries* nevű palota' kertjének egy élőfájáról olly tudósítást vett a' Di-

rektórium, hogy az említett fa tövénél némelly nyomos Írások vólnának el-ásva a' földbe. Májusnak 13-dik napján tehát Rendelés tétetett, mellynek ereje szerént Mindenek ki-küldödtek a' kertből, 's bézárattak az ajtai. Ekkor a' Törvényhozó Nemzeti-gyűlés két Tanáttsainak palotáira vígyázó Kommissziók' jelenlétében, felásatott a' mondott fa-allya: de semmi se' találatott. "

Elegyes Tudósítások.

Varsóból Thorn Városába, fogva lett el-vitettetése eránt egynehány nagyobb 's kisebb rendű Személyeknek, egy Hirdetményt tétetett közönségessé a' Prussz. Kormányshék, melly Hirdetménynek ide megy ki a' summája: Az említett Személyekre, mind szóval való, mind írásbéli próbák által reájok bizonyosodott, hogy zenebonára tzéloztak: ez az oka, hogy Ők a' közönséges bátorság végett el-fogattattak 's el-küldettettek.

Portugalliának *Alentejo* Tartományában, *San Michele de Mechedenél*, alig hatúzókadó-hegy nem támad: mert már egy időtől fogva, nagyon korog ott a' föld' gyomra.

A' szükségben segítő Könyv, mellyet T. Kömley János Hazánkfia fordított Németből Magyarra, esméretesebb már a' két Magyar Hazában, hogy sem mint vagy a'

Szerzőnek vagy a' Fordítónak ditséretére szükség volna még annál többet szólalunk, a' mit rólla írtunk, 's a' mit érez ezen betses és a' maga nevét érdemmel viselő Könyvnek figyelmetes Olvasója. Betsülik ezen Könyvet *Pétersburg*bann is, mellyben a' Mezeigazdaskodásra ügyelő Tudós-Társaság, száz aranyat nyomó Erdempénzt tett fel jutalmúl Annak, ki a' nevezett Könyvnek mását írja, az Orosz Köznép' nyelvéhez 's körülállásához alkalmaztatott előadással. — Az Erdempénzt Hertzeg *Subow* Feldzeugmeister adja a' magáéból.

Magyar Ország.

Kis-Martontól Máj, 29-dikénn: — „Ma tartatott itten az Úrnapi protzeffzió, mellyre temérdek Nép gyülekezett össze a' szomszéd falukból is. Különösen fényesítette a' Sz. tzeremóniát, Generális *Eszterházy* Miklós Ö Hertzegségének, 's Famíliájának, a' nálla szolgálatokat tévő nagyobb 's kisebb Személlyeknek, 's nevezetesen százna't több Gránátérossainak — *szép Formaruhájú válogatott deli Legényeknek* — fő és alsó Tisztjeikkel együtt való jelenléte. A' Protzeffziót meg-előzőtt Sz. Misére, amaz egész *Európá*bann elhíresedett *Heyden* készítette, 's igazgatta (dirigálta) is személly szerént a' muzsikát, mellyről el lehet mondani, hogy lelkeket buzdított 's szíveket elevenített.“

„Valami hetven vagy nyóltzvan esztendőktől fogva rendes mulattságot vettek vólt itt az Úr-napi protzesszió után szokásba, a' körül belől fekvő vidékekbéli Tsordások, Kondások, 's egyéb marha-pásztorok. Össze-gyültek t. i. a' Vár előtt való tágas piatzra, 's ott karikába állíttatván a' magok Előljárójok által, egymástól mintegy két ölnyire, három húzombéli kemény tsergetést durrogatást vittek végbe igen nagy ostromokkal, trombita- 's hegedű-szó alatt: annakutánna el-mentek muzsikával enni 's vígadozni. Ez a' szokás félbe-szakadt vala ezelőtt 13 esztendővel: de most ismét meg-újúlt, nem kevés örömekre magoknak a' Mezei-pásztoroknak is, és az ő rendjebéli egész Népnek. “

Békés Vármegyéből Máj. 24-dikénn:
 „*Mező-Berényenn, Békésen, Dobozon 's a' Megyeri puszttánn által Víztoig és Okányig,* melly már *Bihar Vármegyében* fekszik, tettem vólt én egy utat ez előtt kilentz esztendővel: de tettem, a' közelebb múltt Áprilisnek 4-dik 5-dik 6-dik 's 7-dik napjaibann is. Szép újság valóban az a' boldog változás, mellyet, e' második útamban, Néhai *Jósef Tsászár'* gondosságára való háládatos vissza- emlékezéssel és valóságos szívbeli örömmel tapasztaltam, 's közlök is a' *Magyar-Hírmondó* által Nemzetemmel. — Negyedik Áprilisben menvénn el *Mező-Berénynél,* édes érzésű al-

mélködással szemlélttem mezejekenn a' La-
kosokat, kik éppen akkor, kukoritza-
(tengeri- vagy törökbúza-) földjeiknek fel-
osztásában, valóságos Földmérői alkalma-
tos tehetséggel foglalatoskodtak: de még
inkább el-teltem álmélködással, midőn
Áprilisben láttam vissza-jövet, hogy az ez
előtt harmad nappal fel-osztatott földek,
jól körül vagynak már szántva, 's bé vagy-
nak vetve kukoritzával. No! — *gondolám*
magamban — midőn már most, az ilyen
5, 6, 's 7 száz darab kukoritza-földeket,
száz 's ezer varjak, tsókák, és hollók lá-
togatják is meg; ha tesznek is kárt: mind-
azáltal, minthogy el-ozsolhatnak ide is
amoda is, egy két Gazdának a' vetését nem
pusztítják el egészen, mint sokszor meg-
történt ennekelötte: midőn a' szorgalma-
tos emberek elébb bé-vetették a' magok
földjeiket, mint a' restek: mert el-jövénn
a' pusztítómadarak' soksága: úgy fel-
ette egy két földről a' zöld kukoritzát első
zsengéjében, mintha el-seprették volna:
's e' vala jutalma a' szorgalmatosságnak."

„*Berény és Békés* között útavván
5-dik Áprilisben, láttam egynehány fel-
osztott kaszállókat, mellyek a' lapos he-
lyeken, tilalmasok is voltak már akkor.
Ez előtt, keresztül kasúl járhatott 's sza-
ladgálhatott ott, *Sz. György* napig, vala-
minthogy némelly helyeken most is nyar-
galázhat még a' marha: a' honnan termé-

fzet szerént következett, hogy minekutána a' fünek gyenge jövése le-tépődött, 's gyökere, a' lágy földben le-tapodódott, ha kivált száraz idők találtak járn: semmi széna nem termett. Jól gondolkodott tehát *Jósef*, midönn azt akarta, hogy a' Kaszállókat idejénn el kell választani a' Nyomásoktól (legelő-mezőktől.)“

(*A' többit másszor.*)

Béts.

Gróf *Lambertit*, a' ki hasonlóképpen Generáladjutántságot visel a' Ts. K. Felség mellett, mint *Rollin Úr*, Generálmájorságból Feldmarschallieutenántságra emelte Ö Felsége.

* * * * *
A' múltt postanapon tett említésünk-höz képest szöllottunk vólna itten:

A' Pénz' eredetéről;

hanemha el-jött vólna az ideje

A' Pénz' kívánásnak is.

A' jövö Július Hónapnak kezdetével t. i. újj fél-esztendeje kezdődik ismét a' *Magyar Hirmondónak*, mellynek pénzbéli árrát mi most se' nagyobbítjuk; de igyekezünk annak hasznavehetőségét mindenkor abban a' mértékben nevelni, a' mint É. Olvasóinknak száma nevedik; melly költsönös hasznú tzélnak el-érésére, egyéb iparkodásainkhoz az is hozzá járúlt mostanság, hogy a' Tudományok' egy olly nemének folyó darabokban való közlésé-

re határoztuk magunkat, melly a' Világi dolgok' folyamatjának kellő közepéből vagy on merítve, 's magában foglalja az Emberi-Társaságok' virágzásának örökös fundamentumait. Egy illy újj intézetű igen szükséges Tudománynak, Újság-formában való elő-adogatását meg is esmerték már hasznosan gyönyörködtető Újságnak sok ítélni tudó 's akaró Hazánkfiak, a' kik folyvást és tartozott figyelmetességgel olvasták, nyúltz egymás után következő árkusaiban *Hírmondónknak*, a' mit írtunk azokban: A' *Vad Népek*, és Civilizáltt (pallérozott) Nemzetek között lévő nagy különbségről; ezen különbségnek okáról, eredetéről, 's következéseiről. — A' Szülők, Nevelők, és Tanítók, kik a' gondviselésre bízattatott Nevelendékekből, fzerentsés okos lakosait kívánnak formálni a' Világnak, nem keveset segíthetnek e' nagy munkára nézve magokon, tsak az említett nyúltz Előadásokból is. Tsalhatatlan igazság az, hogy gyenge korú embertársainkra nézve leg-könnyebb 's fogatosabb tanítás módja az, mikor az ő előttök lévő dolgokból vétetik az oktatás' tárgya. Alkalmatos példája találtatik az illyen tanítás' módjának, *Hírmondónk'* 39-dik Darabjában: Mint lehet p. o. tsak egy durva posztóból készültt ruhának szemlélése által is figyelmetességre ébreszteni a' gyermek' lelkét, 's a' szemei előtt lévő

tárgyakról olyanokra is el-vezetni képze-
 lődéssét, a' mellyeket nem lát, 's ekkép-
 pen lassan lassan hozzá szoktatni a' gon-
 dolkodáshoz, 's a' Meg-törttént dolgok' és
 a' Világ' fekvése' esméretének (az az a'
 Históriának és Geographiának) 's egyéb
 Tudományoknak is meg-ízelítéséhez. Még
 nagyobb hasznát lehet e' szerént az Osko-
 lákban is venni, ezentúl a' *Hírmondónak*:
 úgymint a' mellynek olvasása által magok
 a' tanuló Iffjatskák is, jó Tanítóiknak út-
 mútása mellett, óhajtott épületet vehetnek
 egy olly közhasznú tudományban, melly
 még jókor széllyelebb tekinteti Őket a' Vi-
 lágban, 's eszközüül szolgálhat jövendőbéli
 életek' módjának alkalmas válaftására,
 melly, vajmi nagy nyereség! — A' tulaj-
 donképpen úgy nevezett Újságok helyét
 el nem veszik ezek az egymásból lántz
 szem módjára folyó Értekezések: mert a'
 meg-írást érdemlő matériákat fontos és vi-
 lágos rövidséggel, jól el-intézett rendben
 's kellete korán terjeszteni Olvasóink elei-
 be: ez, a' mi szorgalmatossággal készülő
Hírmondónknak fő törvényre: egy illy
 Törvényhez való magunk tartása mellett
 pedig, az igaz, hogy sokat kell olyasni,
 sokat kell egybe-mérni: de, kevésse sokat
 és jól is lehet osztánn írni: többet hat le-
 vélen; mint egyébaránt tizenkettőn.

Ha számosan fognak találtatni olly É.
 Hazafiak, kik még eddig magok nevére
 nem jártatták *Hírmondónkat*; ezentúl pe-

dig, hogy szívés buzgóságú 's igen fárad-
 ságos és költséges igyekezetünket részek-
 ről is elő-mozdíthassák, fogják jártatni:
 mi is készek lészünk a' már többször em-
 lített nyóltz Darab Értekezéseinket; a' még
 ezen Hónapban ki-jövendőkkel együtt kü-
 lönösen ki-nyomtatattani, és számokra meg-
 küldeni, hogy tsonkán ne kényteleníttesse-
 nek kapni azoknak folyamatját, Július'
 eleinn.

Az Előpénzt illy tzím alatt bátorságo-
 san fel lehet küldeni: *An die K. K. Ober-
 Postamts-Zeitungs-Expedition. Pro Ma-
 gyar Hírmondó à Wienn.* Hogy a' titu-
 lusok, fogyatkozás nélkül nyomtatódhas-
 sanak ki: méltóztassanak az Érd. Előre-
 fizetők, mind neveiket, mind pedig a' he-
 lyeket, a' mellyeken által, és a' hová
 kell útasítani számokra *Hírmondónkat*:
 egéssz épségű betűkkel fel-jegyezettetni, a'
 mondott tzím alatt útasítandó betses Le-
 veleikben.

Erdélyben: Szebeni Prófesszor *T. Bin-
 der* Úrnál le-tehetik az a' tájon lakozók,
 a' *Hírmondó'* taksáját; nem különben a'
Maros-Vásárhely körül lakók, Maros-Vá-
 sárhelyi Kereskedő *Petráskó* Úrnál.

Magyar-Országának *Debretzeni 's Pesti*
 vidékeiről, a' kik akarják, jó móddal fel-
 küldhetik azt, *Nagy József* Kereskedő Úr
 által, a' ki minden *Debretzeni 's Pesti Vá-
 sárookra* le-szokott járni, Végekben lévő
Selyem-pántlikákkal.